

EHZ

arnasgune biziberritua

✂ GORKA PEÑAGARIKANO GOIKOETXEA 📷 DANI BLANCO

“Ez dut sekula hainbeste jende ikusi herrian, ezta hain giro ona ere”. Ezin izan dit gezurrik esan Irisarriko okinak, bere irribareak salatuko zuen bestela. Nafarroa Behearen bihotzean dagoen herri hau EHZ festibalaren topaleku bilakatu da asteburu batez; tabernek euren barrak luzatu dituzte herriko plazara eta zenbait guneko publiko

festibalean erabili dira. Behin plazako ekin-tzak amaitutakoan, tabernek ere itxi egiten dute jendea pentzera bertara dadin kontzertuak ikustera. Euskal Herriko festibalik zaharrena da EHZ eta azken urteetan desgertzearekin egon da. Belaunaldi berriak, eguraldi onak lagunduta, lortu du auzolaneko proiektua berpiztea.

GIRO GOXOA PLAZAN. EUSKAL HERRIKO TXOKO GUZTIETATIK GERTURATU DA JENDEA IRISARRIRA EHZ BERPIZTEKO.

Nola ez gara bada pozik egongo?”, gehitu du okinak elkarriketarekin jarraituz, eta une batez festibala eta turismotik bizi diren herriak parez pare jarri ditut neure buruan. Ez dago baina, inolaz alderatzerik. Herriko plazako lau tabernez gain, boluntarioei esker aurrera ateratako postuetan saltzen diren produktuak Irisarrin edo inguruetan ekoiztuak dira, taloetatik hasi eta goizeko ordu txikitik zerbitzatzen den garagardoraino. Ukaezina da EHZ festibalak herrian izan duen inpaktu ekonomikoa, baina zalantza gehiago piztu zezaketen bestelako balioak gauzatzeak –bizilagunekiko errespetua, adibidez–. Hargatik, okinak “giro ona” esan izanak poztu nau gehien, izan ere, festibala festa girotik bizi ez duen batek hori esan izanak balio handia du. Eta are gehiago barruan aritu garenok ere hala bizi izan badugu.

Goizeko lehen ordutik martxan dira makina bat bolondres-talde, tartean Brigada Berdea –hauek arduratzen dira garbiketaz–. Garbitzeko premia izango dute ziurrenik komun gehienek, edo garbitu baino, hornitu beharrean egon-

go dira; zerrautsez hornitu beharrean. Apur bat txukuntzea ere ez zaie bate-re gaizki etorriko; hondakinak kontainerrean hustu eta listo. Hego Euskal Herriko festa guneeetan sekula topatu gabeko komun-sistema aurkitu dut bertan, bestelako eredu bat: komun idorra edo ekologikoa. Zerrauts multzo eta pota bat eskuera, eta ez besterik; ezta hondakinak kimikoki tratatu ostean araztegi bidaliko lituzken ur eta hoderik ere. Taza eta papera ditu, baina beste antzekotasunik ez ohiko komun estilotik. Kiratsa ekiditeko modu bikaina da gainera, zerrautsak betetzen baitu funtzio hori.

Aipagarriena, komun hauek ez direla ez erosiak ezta beste norbaiti eskatuak ere: EHZko kideek duela zenbait urte egindakoak dira. Ipar Euskal Herriko beste ekintza askotan ere erabili izan dira komun hauek, ganoraz erabiltzeko prest dagoenari uzten baitizkiote, hala azaldu du antolatzaileetako kide Iratik. Jardun honek ezin hobe erakusten du zer den baloreak praktikan jartzea: ekologismoa, autogestioa eta beste era-gileekin lankidetzatza.

TRANTSIZIOTIK ERABERRITZERA

1996tik ospatu izan da Euskal Herria Zuzenean festibala, urtez urte, 2014an lehen kolpea jaso zuten arte: ekaitz batek jaialdia hondatu eta zulo ekonomikoa larria sortu zuen. 2017. urtean esan liteke hondoa jo zuela EHZk: festibalaren atarian, iragarpen meteorologikoen eguraldi oso txarra aurreikusitako zuten eta, hala, jaialdia bertan behera uztea erabaki zuten galera handiagorik ez izateko. Barne-lanketa prozesu sakonean murgildu zen orduko taldea: *crowdfunding* kanpaina abian jarri eta denbora gutxiren buruan bildu zuten zuloa estaltzeko behar beste diru. Zuloa ez zen, baina, arlo ekonomikoan bakarrik gelditu.

2017 eta 2018 urteetan taldeak go-goeta fase bat ireki zuten elkarrekin bere burua birdefinitu zezan. Festibalarentzat hil ala biziko biltzar nagusi bat egin zuten Baionako Zizpa gaztetxean, ordura arte aritutakoen eta belaunaldi berrien asmoak aski ezberdinak izateak bultzatuta edota behartuta. Bertan adostu zen lekukoa ematea, beteranoen ardurak uztea eta gazteek aginte-makila hartzea. Talde berriko kideek barne lanketa sa-

TOPATU

500 lagundik gora aritu dira festa eredu honen alde auzolanean. horri esker, posible izan da EHZ festibala biziberritzea, azken urteetan jasotako kolpeen ondoren

kon bat behar zutela ondorioztatu zuten, eta ez hala-moduz, presiopean-edo, festibala antolatzea egite hutsagatik. Erabaki zurruna izan zen: 2018an ez zen EHZ festibalik ospatuko; bai, baina, alternatiba gisa, EHZ Nomada. Hiru egunez, hiru herritan barrena barreiatu zuten festa: Baigorri, Baionan eta Itsasun. Trantsi-

zio garaian zegoen taldea, bere burua aurkitu nahian ariko balitz bezala.

Zin egin zuten 2019an bueltan izango zirela, eta martxoan eman zuten jakitera Irisarrin antolatuko zutela aurtengo edizioa, ekainaren 28, 29 eta 30ean. Eraberriturik itzuliko zirela ere hitz eman zuten, baita bete ere; berrikuntzak izango zirela formatuari eta helburuei dagokienez. Bi ardatz nagusi ditu egungo EHZ eraberrituak: eduki politikoa eta kulturala. Kontzientzia euskaltzaleaz gain, eragileetako gazteei borrokarako tresna bat ematea da lehen helburua; eta bestetik, EHZren balioekin bat, kultura hegemonikotik haragoko eskaintza kultural anitza izatea. Beti ere, euskal kultura eta kultura herrikoia lehenetsiz.

Talde berriak aurtengo ediziorako berrikuntzak ekarri ditu, eta horietako

nagusiena, aurrez aipaturiko lehen ardatzarekin bat eginez, tailerrak izan dira. Festibalaren tarteko eguna, larunbata, baliatu zen horretarako; bost eskaintza luzatu zituzten aparteko egitarauan: lagun artean eta oro har ematen diren eraso seixisten ingurukoa, festa ereduaz hausnartzekoa, G7k abuztuan Biarritzen egingo duen goi-bilerak gizartean duen eraginari buruzkoa, autogestioa eta auto-antolakuntzaren ondorio politikoen ingurukoa, eta migratzaileei Euskal Herriko txoko ugarritan egiten zaien harrera ardatz duena. Teoriara mugaturiko ideiak baino, eztabaida saioetara eta hausnarketara bideratzen ahalegindu dira, tresna gisa ulerturik.

GUZTIONTZAKO EUSKAL OASIA

Baxenabarren barrena, frantsesa entzun eta kartel frantsesak maiz ikusi dituen

edonork, adin-tartea edozein delarik, esango zukeen Irisarri lurraldeko oasi moduko bat dela; kultura eta gizarte zapaldu baten arnagunea. Gazteen eskutik sortua, baina guztientzat ekoiztua. Eta denen artean eraikia. Herri-oasi bat, zeinetan ia guztia euskaraz entzun ahal izan den, punta bateko zein besteko euskaraz gainera.

Gazte, ez hain gazte, haur, heldu eta guztiei zuzendutako eskaintza oparoa topatu dugu Irisarrin. Aldapa igotzen hasi bezain pronto, haurren txokoa: parke zoragarri bat zaindutako belardi batean. Igandean bertan aritu dira jolasean dozenaka eta dozenaka haur, egitaraua aldeko izanik –antzerkia, haurrei zirku tailerra, puzgarriak...–, hara joandako familia askok egin baitute hautua bertaratzeko.

Egitarau luze eta zabala prestatu dute EHZko kideek. Momentuko euskal talde erreferenteenetakoak Plazako eta Pentzeko oholtzatik pasatu dira hiru egunetan: Liher, Koban, Gari, Anari, Willis Drummond eta Iseo&Dodosound, besteak beste, baita ibilbide laburragoa izan arren entzuleen arreta piztu duten euskal taldeak ere, Alba edo Ibil-Bedi kasu. Estilo aldetik bat bestea bezain ezberdina, baina aldi berean, gehientsuenek bazuten antzekotasunik: euskara. Kontzertu eta ikuskizun erabat ezberdinak kausa berdin baten alde.

500 lagundik gora aritu dira festa eredu honen alde lanean, auzolanean. Festibalak hiru egun irauten duen arren,

hiru astera luzatzen da muntaketak eta desmuntaketak barne. 500 boluntario. Horietako asko asteburuan zehar baino ez ziren aritu; edonolako txandak, eramangarri zein ez hain eramangarriak, betetzen. Beste askok, aldiz, urte osoa pasa dute hiru egunetako une bakoitzeko zereginak pentsatu, egitaraua osatu eta ekintza oro ongi gauzatzeko behar beste estres, urduritasun eta izerdi botatzen. Eta ez Irisarrin bakarrik: kontaezina da Euskal Herriko zenbat txokotan dagoen halako mugimendua. Izugarria

da zenbat festa, ekintza, edota asteburu pasa antolatzen diren musutruk, borondatez, militantziaz, bihotzez. Eta inoiz gutxitan ikusarazten dira halako lanak.

Asteburuan eraikitako euskal oasi honi Irisarrin amaiera eman zaion arren, Ipar Euskal Herrian euskal kontzientzia garatzen eta zabaltzeaz arduratuko den elkarte aski indarberriturik dagoela nabaritu da. Motibazioa oztopo guztiak gailentzeko beste dela ikusi dute. Urte luzez gazteriari leial izateko asmoz datoz, antza denez: geratzeko etorri da EHZ.

“Euskal Herria harrera herri izan behar da”

Bi urteko geldialdiaren eta talde aldaketaren ostean, EHZren berrikuntzarik nabariena eta landuena tailerren ezartzea da ziurrenik. Artikuluan aipatu bezala bost bloketan banatu dituzte, denak larunbatean, goiz eta arratsaldean: eraso sexistak, festa erdua, G7, autogestioa eta migrazioa. Azken honetan sartu du muturra ARGIAk, goizeko saioan. Migrazioaren azken urteotako testuingurua eta honi erantzuteko sortu diren elkartasun sareak aztertu dute Baionako Etorkinekin elkartearrekin, Gernikako Eztenarekin eta Artea herriko proiektu eta kolektiboen parte hartzearekin. Ipar eta Hego Euskal Herriko praktikak eta ikuspegiak jomugan jarri, Euskal Herrira iristen diren etorkinen inklusioaz mintzatu dira oro har.

Urte luzez, Afrikatik Europarako bidea Italiatik egin izan dute etorkin gehientsuenek, baina Europar Batasunak Mediterraneo itsasoan –batik bat Adriatikoaren ingurumarian– ezarritako politikek oztupoak eragin eta norabidez aldatzera behartu ditu Europara datozen pertsonak; Espainiako Estaturako bidea hartzen dute, eta handik, Euskal Herritik pasatuz, Frantziako Estatura pasatu asmo dute Europara zabaltzeko. Horregatik dago aspaldiko mugimendu handiena Irun eta Hendaiaren artean, hala azaldu du Etorkinekin elkarteko Amaiak.

Hiru urte eta erdiko bizia du Etorkinekin. Baionan –bertan dago harrera zentroa–, Angelun eta Biarritzen egin dute lan, eta batik bat, adin txikiko etorkinen gizartratze eta etxekotzean aritu dira. Amaiak, adibidez, etxean hartu ditu zenbait etorkin eta errefuxiatu. Lehen unetik adierazi du administratiboki alde nabarmenak daudela Frantziako eta Espainiako Estatuaren artean, azken honek eskumen eta aukera zabalagoak uzten dituela-eta;hots, ez duela Frantziako Estatuak duen zorrotasuna. Dena den, bi lan-ildo argi bereizi dituzte talde barnean: sentsibilizazio ekimenak antolatzea eta instituzioekiko salaketa lan-taldea. Erakundeei ardura handiago eskatu behar zaiela dio Amaiak, batik bat, halako arazo puntaletan eragina izan dezaketen tokian-tokikoei: “Ez dugu sinesten erakunde jardunean,

nahiz eta tokiko instituzioek baduten ardura garrantzitsua”.

Gernikan kokatzen den Eztena proiektuko Asierrek argi du beste eragileekin lankidetzan aritu beharra. Herriko gazte asanbladatik sortu zen iaz Eztena. Eraikin bat apirilean okupatu arren urrian eman zioten oraingo erabilera, Bizkaiko Ongi Etorri Errefuxiatuak taldeak Bilboko etorkinen egoera larria ikusirik. Bilbotik Gernikara bideratu zituzten zenbait errefuxiatu, baina ez soilik harrera eman eta zaintzera; Asierrren ustez giltzarria hemengo bizimodura ohitzea da, eurekin elkarlanean jardun eta integratzera. “Ez gara sorospenerako zerbitzu, elkarlanean euren bizi-baldintzak hobetzea da gure xedea”, dio Asierrek.

Araza, baina, Mendebaldeko herrialdeetako bizi-erritmo altua dela uste du, eta horrek zailtasun handiak sortzen dituela bien aldetik bateraketa bat ematerakoan. Harrera eman bai, baina autonomoak izatera bultzatu behar dira, beraiek ere parte diren proiektuan emaile ere izan daitezen: “Hemengo bizimodura moldatu ahal izateko autonomia garatzen badute eta eurek ere proiektuan inplikaturiko balira, guri ere arnasa emango ligukete, eta gainera, gero etorriko lirakeen errefuxiatuekin erlazionatzea errazagoa izango litzateke”.

Arteako proiektuko Malu ere bat etorri da Asierrekin: “Erakunde publikoetatik

kanpo lan egiten ahalegindu gara gu, baliagarriagoa izango zaigulakoan”. Administrazioarekin talkak izan dituztela aipatu eta adibidetzat jarri du Guatemalatik etorritako emakume baten kasua: herriko emakumeei berak dakien erara josten erakusteko tailerrak antolatu zituzten Artean, baina Udalak arazoak jarri zituen. Horren aurrean erantzun egin zuten: “Azken finean, marra desobediente horiek igaro behar dira eraikitzeko”.

Familia etorkinak hartu dituzte gehienbat Bizkaiko Artea herrian, eta saiatu dira batik bat, helduekin are zailagoa izanik, haurrei independentzia eman eta herrian errotik integratzen. Eskolara eraman dituzte horretarako baimena duten haurrak, baina guztientzat antolatzen dituzte astean birritan bestelako klaseak. Apurka-apurka, epe luzera begira, pertsona horiek gizartearen parte eta giltzarri izatea da euren xedea. Dena den bakoitzari egokitu behar zaiola adierazi du Maluk, norberak helburu ezberdinak ditu-eta.

“Euskal Herria harrera herria izan behar da”, berretsi dute hiruek. Askorentzat oraindik etorkinak ikusezin direla eta horretarako, sentsibilizazio programak eta salaketak funtsezkoak direla aipatu dute. “Berebizioa da gizarteari geure ateak zabaltzea eta geure bizitzeko modeloa bajatzea”, dio Amaiak. ●

